

אור וחיות

מבית מעיינותיך | גליון 19 | כסלו ה'תש"פ

מאי חנוכה?

מהותו של נס

מאת הגה"ח רבי
יואל כהן שליט"א

בימי מתתיהו
בן יוחנן

אוצר פירושים מופלאים
ל"ועל הנסים"

אוצר מארכיון הצאר

תיק החקירה
של בעל התניא

מגוף כתב יד קדשו

בין בית המדרש
להיי הנישואין

מאמר חובה לחתנים
ולאלו שבדרך

נחיות הרב הנסיב איתתא

המעבר מעולם הישיבה לעולם הנישואין
באספקלריא אמתית של תורה וחסידות

גרשם מתוך דברי הגה"ח רבי חיים שלום דייטש שליט"א לפני התנים ואברכים

כשמגיע תלמיד ישיבה מן המניין לפרק "האיש מקדש", הריהו בא קצת במבוכה, ולא אחת אינו יודע היכן למקם מצוה זו שהוטלה עליו פתאום בתוך עולמו התורני והרוחני. דווקא עבור התלמיד השוקד על תלמודו בבית המדרש ומוצא בכך סיפוק ועונג, הרי הנישואין - הגוררים עמם שינוי מוחלט של כל צורת החיים - מהווים למעשה מעין הפרעה.

ואמנם, כמי שהודרך וחונך כי שאיפתו של בן תורה היא "שבתי בבית ה' כל ימי חיי" - לשקוד על תלמודו ולהתעלות בתורה וביראת שמים, לעתים נדמה שתפקיד הנישואין בתוך תכלית זו אינו מוגדר כהלכה ואינו משתלב היטב בתוך התפיסה החינוכית הכללית.

אמנם מובא בפוסקים¹ כי הנישואין מביאים ללימוד תורה בטהרה ללא התגברות היצר, אולם דעת לנכון נקל כי אין בעניין זה כדי לבאר את עומק התפקיד של הנישואין בחיי האדם ובעבודתו את קונו, שהרי פשוט שלאמתו של דבר אותה התגברות היצר באה מצד הצורך שהטביע הקב"ה באדם לשאת אשה, ולא להפך.

עלינו למצוא אפוא את ההסתכלות הנכונה על חובת האדם בעולמו ועל משמעות חייו, באופן שלא יותיר את מושג הנישואין כנטע זר או כפרט צדדי בעבודה הרוחנית, אלא כעניין מרכזי ומהותי ביותר בהתאם למקום שתופסים הנישואין בפועל בחיי האדם, וכמקרא מלא שהביא הטור בתחילת אבן העזר כיסוד למצוות הנישואין:² "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו".

1. ראה להלן הערה 3.

2. וכבר שק"ט בראשונים ואחרונים אם הנישואין אינו אלא פרט ו"היכי תמצאי" למצות פריה ורביה, או שהיא מצוה בפני עצמה, ואכ"מ.

אשית יש להרחיב מעט אודות ההבדל בין מצות הנישואין לכל שאר המצוות.

רובן ככולן של המצוות המעשיות נוגעות למעשים מסוימים שעל האדם לבצע בזמנים ידועים או בהזדמנויות ידועות. בזה נבדלות מצוות אלו מהמצוות התלויות במחשבה, שהן מצוות תמידיות הנוגעות לעצם חיי האדם, להשקפת עולמו ולרגשי לבו.

והנה, מצוה זו של נישואין היא לכאורה מצוה מעשית ולא מהמצוות התלויות במחשבה, ומכל מקום הרי היא מצוה הנוגעת לעצם חיי האדם. אין זו פעולה חד-פעמית, או אפילו פעולה השבה ונשנית בכל יום כקריאת שמע ותפילה - שכמוהן כהקרכת התמיד, ש"התמדתה" מתבטאת בכך שיש לעשותה בכל יום ויום - אלא זו מצוה שמשנה את כל מהלך החיים ולמעשה את זהותו של האדם, ההופך מאיש פרטי החי לעצמו לאדם המנהל חיים משפחתיים משותפים.

ואמנם, דברי הגות רבים נאמרו במשמעותה של מצוה זו, מהיבטים שונים, אך מאחר שמדובר, כאמור, במצוה כה יסודית המחוללת שינוי בעצם חיי האדם, קשה להסתפק רק בהסברים המוצאים בה תועלת פרטית כלשהי. הרי אילו מטרת הנישואין היתה רק, לדוגמא, כדי להרגיל את האדם לחיי נתינה - ניתן היה להשיג מטרה זו באמצעות נתינת צדקה בשופי או עיסוק בכל עניין סיוע לזולת, מבלי לשעבד לשם כך את עצם החיים.

להלן ננסה אפוא להציג את ההשקפה הכוללת על מהלך חיי האדם, הן על שנות לימודיו בישיבה והן על שנות הנישואין, כפי שהיא עולה מתוך משנת החסידות, מדברי הבעש"ט, בעל התניא ותלמידיהם הקדושים.

חתן - נחיתה וירידה

בעל התניא מרבה להביא בעניין הנישואין את דברי הגמרא (יבמות סג, א) "חתן - נחות דרגא ונסיב איתתא". משמעות מאמר חז"ל זה היא כפירושו המילולי: על האדם להוריד את עצמו מדרגתו כדי לשאת אשה, ולכן הוא נקרא "חתן", לשון נחיתה וירידה.

[דברים אלו עומדים בניגוד לתפיסה הרווחת בכמה מקומות שמטרת הנישואין היא להביא את האדם לידי "שלמות", במובן הפשוט של שלמות אישית, שכן החתונה היא בעצם ירידה, אלא שהיא מביאה לעלייה מצד אחר, וכפי שיבואר להלן].

וטעם הדבר מובן אף הוא בפשטות:

מצבו הטבעי של בחור טרם נישואיו הוא, על פי הסדר האמור במשנה (אבות סוף פ"ה), "בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, בן חמש עשרה לגמרא". ועל פי המבואר בהלכות תלמוד תורה, הנה כל עוד אין עול הפרנסה מוטל עליו, אין לו שום פטור מחיוב תלמוד תורה³, ועליו לנצל את כל זמנו ללימוד התורה.

מובן, אם כן, שבחור הממלא את תפקידו כראוי נמצא בדרגה רוחנית נעלית ביותר, כאשר כל מוחו ולבו מסורים ונתונים לשינון התורה ולהבנת עמקי נתיבותיה, הן בשעת לימודו, והן בעת עסקו בצרכיו הגופניים כאכילה ושתייה וכו', שאף אז ראשו תפוס במחשבות של דברי תורה.

אמנם בבואו להקים בית בישראל, הרי הוא מתחייב מיד בשטר הכתובה "אנא אפלא ואוקיר ואיזון ואפרנס וכו'", ובהכרח שלא יוכל לעסוק בתורה באותה מידה שעסק בה טרם נישואיו, ובלשון חז"ל⁴: "ריחיים על צווארו ויעסוק בתורה"!!

אם כן, על פי התורה, מהווים הנישואין בהכרח ירידה רוחנית ביחס למצבו של האדם טרם נישואיו. זהו פירוש דברי הגמרא "נחות דרגא ונסיב איתתא".

תכלית הבריה - דירה בתחתונים

אם כן, מהי כוונת הקב"ה בהביאו את האדם בהכרח למצב של ירידה? ומדוע אין התורה מאפשרת למי שעוסק בה כראוי⁵ להמשיך ולהגות בה ללא כל טרדות?

3. ראה בארוכה קידושין כט, ב. טור ושו"ע יו"ד סי' רמו ס"ב. הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן, ריש פרק ג. וש"נ.
4. קידושין שם. וראה רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"א ה"ה.
5. מלבד יחידי סגולה כבן עזאי - ראה הל' ת"ת שם.

אין זאת אלא שבעניין זה טמון יסוד עיקרי בתכלית בריאת האדם וירידתה של הנשמה לעולם הזה:

ידועים דברי רז"ל בכמה מקומות⁶, שתכלית בריאת העולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים. והאריך בספר התניא פרקים לה-לח לבאר כיצד תכלית זו מתממשת דווקא על ידי קיום מצוות מעשיות הנעשות בכח הגוף הגשמי, ודווקא על ידי העלאת ותיקון הדברים הגשמיים, וזהו הטעם לכך שאפילו מצוות שבמהותן הן "עבודה שבלב" כקריאת שמע ותפילה, או עבודת המוח כלימוד התורה, אין אדם יוצא בהן ידי חובתו אלא כשמוציאן בפה דווקא.

סיבת ירידת הנשמה להתלבש בגוף הגשמי היא כדי להשיג בכך מטרה חיובית - לא רק כדי שהנשמה תתגבר על הגוף ותקיים מצוות למרות כבדות החומר הגופני, ולא תלך אחרי נטיותיו ותאוותיו, אלא בכדי לזכך אותו ולהעלות את כוחות הגוף לקדושה, ובלשונו שם: "וכל ניצוץ [נשמה] לא ירד לעולם הזה אף שהיא ירידה גדולה ובחינת גלות ממש... אלא ירידתו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החינית הוא כדי לתקנם בלבד", עיין שם בארוכה.

וכן הוא גם ביחס לכללות חיי האדם:

תכלית הכוונה בבריאת האדם היא לא רק בהיותו יושב באהלה של תורה, מנותק מהוויות העולם ופרוש מעסקיו, כשגם החברה הסובבת אותו מורכבת רק מבני הישיבה ויושבי בית המדרש, ומשאו ומתנו עמהם אינו אלא בדברי תורה ועבודת השם; אלא דווקא בנושאו אשה, ובקיום "ציויי חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו... מרבה בטובתה כפי ממונו... ויהיה דיבורו עמה בנחת" (רמב"ם הלכות אישות פט"ו הלכה יט), ובעמדו בהתחייבותו בשטר הכתובה "אנא אפלא ואוקיר ואסובר ואיזון ואפרנס ואכסי יתיכי... כאורח כל ארעא" - כאשר חיים אלו מתנהלים בדרך הנכונה והראויה על פי התורה, מתוך דבקות בבורא יתברך, כמאמר החכם מכל אדם "בכל דרכיך דעהו", ותוך חיבור תמידי למרות כל הקשיים והנסיונות לדברי התורה

וללימודה⁷ אשר "הם חיינו ואורך ימינו" - הרי הוא מקדש ומרומם את החיים הגשמיים, ועושה דירה ומשכן לה' יתברך בביתו ובמשפחתו, במשאו ובמתנו ובכל הליכותיו. ודווקא בזה הוא מגשים ומשלים את כוונת ותכלית בריאתו.

עליה לצורך ירידה לצורך עליה

אלא שאם כן, יש לשאול לאיך גיסא: מדוע דווקא מצוה כה חשובה ויסודית נדחית עד לאחר כמה וכמה שנים (כדברי חז"ל "בן שמונה עשרה לחופה") ואינה מקיימת כשאר כל המצוות מיד בהיכנס הנער למצוות?⁸

ובסגנון אחר:

אם התכלית היא לחיות חיי קדושה דווקא מתוך קשר ומגע לעולם החומר - מדוע נקבע מסלול חייו של האדם באופן כזה, שתחילה הוא חי חיים של ניתוק מהוויות העולם, בעודו שקוע באופן מוחלט בלימוד תורה ובהתעלות רוחנית, ואז עליו להפוך בבת אחת את צורת חייו ולרדת ברמתו הרוחנית באופן קיצוני? הלא מוטב היה אילו לכתחילה היה האדם מנהל את חייו, לפחות מיום היכנסו לגיל מצוות, באופן של שייכות מסוימת להוויות העולם, ובכך היו נחסכים ממנו תנודות וטלטלות נפשיות? אך כאן טמונה כוונה עמוקה באופן וסדר חיי האדם על פי התורה:

מטרת העבודה בעולם הזה הגשמי היא לרומם את העולם ולהעלותו לקדושה. והנה, האדם מצד טבע תולדתו נמשך הוא לגשם ולחומר, לעומת החיבור אל הקדושה שאינו בא באופן טבעי אלא מתוך יגיעה רוחנית תמידית. ולכן, אילו המגע הראשוני שלו עם העולם היה נעשה ללא הכנה מוקדמת, אזי הקשר עם הוויות העולם היה בא מתוך התפיסה הטבעית והחומרית שלו, וממילא לא היה פועל בעולם כל הזדככות ועליה, אלא אדרבה - החיבור בין האדם לעולם היה מחזק את הצד החומרי של שניהם, ובמקום שהאדם יפעל בעולם עליה, היה העולם מוריד אותו ומשקיע אותו בעמקי הגשם והחומר.

7. כמבואר בגמרא, רמב"ם ושו"ע שם.

8. כמו שהקשה בחלקת מחוקק אבן העזר סי' א ס"ק ב.

6. תנחומא נשא טז. ועוד.

ולכן, לפני גישתו של יהודי לעבודה עם העולם הגשמי, עליו להתעלות בעצמו לתכלית הרוחניות, ואז, מתוך שיא הזיכוכ והטהרה, הוא יפנה לעסוק במילי דעלמא. במצב כזה, כאשר הוא יורד אל העולם "מלמעלה למטה" - "נחות דרגא ונסיב איתתא" - הרי עסקו בכל דבר גשמי לא יהיה אלא במטרה להעלותו מהגשם אל הרוח.

ולכן, שנים מספר לפני נישואיו על האדם להשקיע את עצמו לגמרי בלימוד התורה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, עד שלא יהיה לו כל חפץ אחר בעולם (ובכלל זה, כמובן, גם כל התעסקות שהיא בענייני שידוכים), ואז, דווקא מתוך מצב נעלה ומרומם זה, הוא יפנה לעסוק במצות הנישואין, הדורשת ירידה אל העולם הזה וענייניו, אך לא מצד החיבור והיחס הטבעי של האדם אל הדבר, אלא דווקא מכח המטען הרוחני שאסף בכל שנות הלימוד בישיבה, מתוך מטרה למלא את הכוונה העליונה שבבריאת העולם, והיא - לעשות לקב"ה דירה בתחתונים. כך החיבור שלו לענייני העולם יהיה בכיוון העליה למעלה, וימלא את תכלית מטרת בריאתו וירידתו לעולם.

דור המדבר

על שתי תקופות אלו בחיי האדם למדים אנו מ"דור המדבר".

צורת החיים במדבר שונה מן הקצה אל הקצה מצורת החיים הנדרשת (על פי התורה) בארץ ישראל:

בהיותם במדבר היו בני ישראל פנויים לגמרי מכל טרדות הפרנסה, ולא היו להם כל דאגות באשר למזונם וצרכיהם ההכרחיים. הם ניזונו מהמן שירד עליהם משמים והרוו את צמאונם מבארה של מרים שהלכה עמם בכל מסעיהם; אף לבושיהם היו גדלים עמהם, ואפילו נקיון וגיהוץ הבגדים היו נעשים על ידי ענני הכבוד. מובן אפוא שראשם היה פנוי לגמרי ללימוד התורה ללא שום הפרעה, ואכן על תקופה זו אמרו חז"ל⁹ "לא ניתנה תורה לידרש) אלא לאוכלי המן".

לעומת זאת, בכניסתם לארץ ישראל התחייבו בני ישראל במצוות התלויות בארץ, שעיקר עניינם

9. מכילתא שמות טז, ד. ילקוט שמעוני שם.

הוא בעבודת השדה, כתרומות ומעשרות, שמיטה ויובל, ביכורים ומתנות עניים וכדו' - היינו שעל פי התורה התחיל אז סדר חדש, שלפיו יש לעמול על מנת להתקיים, ובלשון הפסוק (ריש פרשת בהר) "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת וגו'" - מצב שלכאורה מונע מהאדם להיות שקוע באופן מוחלט בלימוד התורה, וכדברי הגמרא בברכות¹⁰ "אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה" (ואף על פי כן, הכרעת הגמרא היא "הנהג בהם מנהג דרך ארץ").

וגם כאן נשאלת אותה השאלה: אם המטרה הסופית היא הכניסה לארץ ישראל, מדוע נדרשה "תקופת ביניים" זו של שהיה במדבר?

אלא שכדי למלא את הכוונה האמיתית, שהיא לעסוק ב"מנהג דרך ארץ" לא מפני שכן היא דרכו של עולם, אלא כדי לעשות את העולם לדירה לו יתברך, יש צורך תחילה להתעלות ולהתנתק מחומריות וגשמיות העולם, כך שהכניסה לארץ ישראל תהיה לא מתוך חיבור טבעי להוויות העולם¹¹, אלא מתוך דבקות באלקות, ואך ורק בשביל למלא את כוונתו יתברך יעסקו ב"מנהג דרך ארץ" בשביל לרוממו ולהעלותו לקדושה¹².

גם כאן רואים אנו את שתי הצדדים:

מצד אחד התורה קבעה את הסדר, שתחילה יש ללכת במדבר ורק אחר כך להגיע אל המטרה - הכניסה לארץ ישראל.

מצד שני, אנו מוצאים שהמרגלים העדיפו להישאר במדבר, ומבואר (לקוטי תורה דרושים לפרשת שלח. אוצר לקוטי שיחות שיחה ד לפרשת שלח) שעומק טענתם היה כי טוב להמשיך את סדר

10. לה, ב.

11. וזהו עומק דברי הכתוב "ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים... כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, ויסב אלוקים את העם דרך המדבר וגו'" - שלולא ההכנה הרוחנית במדבר, היו בני ישראל באים לארץ ישראל מצד החומריות שבה, והיו שוקעים שוב בטומאה, כמו ששקעו במצרים.

12. ולכן הקדימה התורה לפני "שש שנים תזרע שדך" ואמרה "כי תבואו אל הארץ... ושבתה הארץ שבת לה" - אף שעל פי הסדר, תחילה עובדים את האדמה שש שנים ורק אחר כך באה שנת השמיטה - כי בכך מבהירה התורה את המטרה של עבודת הארץ, להעלותה לה, "שבת לה".

של האדם בעולם, באמצעות הקמת משפחה וניהול חיים הדורשים נשיאה בעול, בדרך התורה ומתוך קדושה; ולכן עליו "להתגבר" על השאיפה הטהורה להישאר רק בדל"ת אמות של תורה וקדושה כדי למלא את רצון הבורא אשר "נתאוה להיות לו ית' דירה בתחתונים".

דווקא באופן זה, כאשר ירידה זו של "נחות דרגא ונסיב איתתא" אינה נעשית ברצון ובחשק הבאים מצד החיבור הטבעי אל העולם הגשמי, אלא כהמשך של בית המדרש, ועל מנת להמשיך את הקדושה אל עולם המעשה כדי למלא את כוונת הבריאה - זוכה האדם להעלות ולרומם את חיי הגשמיים ולעשותם דירה ומשכן לשכינה, ובכך להשלים את כוונת הבריאה.

מכך מובן גם שמטרת החתונה אינה להביא את האדם לידי שלמות אישית ולעשותו "מציאות חשובה" יותר ממה שהיתה לפני הנישואין, אלא אדרבה, החתונה היא ירידה, "נחות דרגא", עבור תלמיד הישיבה, וכך עליו לראות אותה - כשם שירידת הנשמה מהעולם העליון אל הגוף הגשמי היא ירידה עצומה עבורה, אולם דווקא על ידי ירידה זו היא משלימה ומגשימה את כוונת בריאתה, ובכך מגיעה סוף סוף גם לשלמותה שלה. כך גם בענייננו - על ידי הנישואין מגשים את האדם את ייעודו ואת תכלית בריאתו, וזוהי ה"שלמות" המתקבלת כתוצאה מן הנישואין.

גישה זו עשויה לסייע גם בהמשך הנהגת הבית מתוך שלום ואחוזה, כאשר החתן אינו מצפה מבת זוגו להשלים את מציאותו ולשרת את רצונותיו ושאיפותיו, אלא להפך, הוא מתמקד בהשפעה וירידה אליה מתוך "נתינה" גמורה ללא מטרת קבלת תועלת כלשהי.

ואמורים הדברים גם בעניין הכניסה לתקופת השידוכים, שכאשר הגישה היא "נחות דרגא", והחתן המיועד מבין שאינו מתחתן כדי "לנפח" את מציאותו - או בסגנון נפוץ יותר: לא כדי "לקבל" אלא כדי "לתת" - אזי לא ילך בגדולות ובנפלאות דווקא, ולא יבקש דווקא את ההצעות העושות את הרושם הנכבד ביותר... ויועיל הדבר גם להצלחת נישואיו, שעל ידי כך "יתקבל עליה", כדברי רש"י בגמרא שם.

החיים כפי שהוא במדבר, ולעסוק בתורה ללא הפרעות, מלהיכנס לארץ ישראל, שם יהיו בני ישראל עסוקים וטרודים על המחיה ועל הכלכלה. וזו היתה כוונתם באמרם שארץ ישראל היא "ארץ אוכלת יושביה", היינו מבחינה רוחנית, אופן החיים בארץ ישראל לא יאפשר להמשיך להיות באותה דרגה רוחנית בה היו במדבר. ולכן הביאו עמם מפרי הארץ, להראות כיצד החומריות בארץ ישראל תופסת מקום רב.

והנה, יהושע וכלב בתשובתם לטענות המרגלים, לכאורה לא התייחסו ישירות לגוף טענותיהם¹³, אלא השאירו את טענותיהם צודקות, ורק אמרו ש"אם חפץ בנו ה', והביא אותנו וגו' אך בה' אל תמרדו וגו' וה' אתנו אל תראו".

אלא שתשובתם מכוונת כלפי הטעות הנ"ל של המרגלים:

אם הגישה לארץ ישראל היא מתוך שאיפה לתועלת אישית, אזי בהחלט יש חשש לירידה רוחנית ושקיעה בחומריות העולם הזה; אבל כאשר הגישה לארץ ישראל היא מצד "חפץ ה'" - כדי למלא את כוונתו יתברך בבריאה, הרי ההצלחה מובטחת, והעיסוק בענייני העולם יהיה על מנת להעלות את החומריות ולעשות את העולם לדירה לו יתברך!

שמחת חתן

נמצאנו למדים אפוא, שהגישה של כל בחור לקראת החתונה וההכנות אליה צריכות להכיל שני ניגודים:

מצד רצונו האישי, אכן טובה השאיפה להישאר בעולם שכולו רוחניות והתנתקות מכל קשר לצרכי העולם; מצדו, הוא היה נשאר ללמוד בישיבה כל ימי חייו.

אולם עליו לדעת, כי ימים אלו שבהם היה פרוש לחלוטין מעסקי העולם הזה היו ימי הכשרה והכנה אל התקופה שבה יגשים את ייעודו האמיתי

13. דלכאורה, הרי מה שחשבו שארץ ישראל "אוכלת יושביה" היה מחמת טעות, שהיה זה נס מיוחד שעשה הקב"ה כדי שיהיו טרודים באבלם כמבואר בגמרא וכמובא ברש"י על הפסוק. ואם כן, למה לא גילה כלב את האמת שמאחורי טענת ארץ אוכלת יושביה?

החתן העליון

בפירוש הנוסח ב"ברכה אחריתא" משבע הברכות "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה", פירש הצמח צדק (נדפס בתורת שמואל תרל"ד ע' טז), ש"ענין השבח הוא מה שברא למטה חתן וכלה כדוגמת שיש למעלה חתן וכלה, דכמו שיש למעלה בחי' חתן.. ברא למטה בעולם העשיה ג"כ בחי' חתן וכלה, ולא עוד אלא שעל ידי חתן וכלה שלמטה מעוררים בחי' חתן וכלה שלמעלה".

את עניין ה"חתן" למעלה, מפרש בעל התניא בדרוש המתחיל "להבין ענין שמחת חתן וכלה" (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' קב), וזה לשונו:

חתן נקרא למעלה קודשא בריך הוא, פירוש, כשאין סוף ב"ה משפילי בתוך שמים וארץ להחיות את הנבראים בבחינת ממלא כל עלמין, אז נקרא חתן, שזהו לשון חות דרגא; שהוא שפלות גדול אליו שישפיל את עצמו להחיות בבחינת ממלא כל עלמין, כי אין סוף ב"ה הוא מרום ומתנשא, שהוא קדוש ומובדל מן העולמות כדכתיב אני הוי' לא שניתי, ששזה קמיה בין קודם שנברא העולם ולאחר שנברא כו', ולכך הוא שפלות גדול שישפיל את עצמו להחיות בבחינת ממלא כל עלמין, ולכך נקרא בשם חתן, שהוא לשון שפלות, חות דרגא כנ"ל.

הטעם לכך שהקב"ה משפיל את עצמו להוות את העולמות התחתונים, מבואר אף הוא בכתוב "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו", ש"אדם" כאן פירושו כלשון הכתוב (יחזקאל א, כו) "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם", כפי שמבאר בעל התניא בתורה אור על פסוק זה, וזה לשונו:

פירוש וענין "היות האדם לבדו", היינו... שאז היה הכל בבחינת ביטול, כמו שהוא למעלה בבחי' יחודא עילאה, דכולא כלא חשיבי כאין ואפס, וזהו "היות האדם לבדו", רצונו לומר שהיה הכל בביטול אליו ית'.

"אעשה לו עזר כנגדו" - שיהיה עזר וסיוע מבחינת "כנגדו" דוקא, דהיינו מבחינת הצמצום וההסתר, המגדל להתפשטות ההארה, שמחמת זה מתהווה הגוף ונפש הבהמית שהם בחי' "יש" ונפרדים, ומזה דוקא יהיה העזר... וכמו שכתוב "צחוק עשה לי אלקים", שעיקר הצחוק והתענוג לעתיד לבוא, "ישמח ה' במעשיו", נמשך מ[הצמצום ד]שם אלקים וכו'.

הרי שעניין הנישואין בעולם הזה נובע ומשתלשל ממקורו בעולם העליון, ש"חתן" פירושו ירידה למטה, שהקב"ה משפיל עצמו כדי להשפיע לעולמות, אלא שהדבר נעשה לאותה מטרה של תיקון ועליה, שדווקא על ידי הירידה, הצמצום וההסתר מתמלאת כוונת הבריאה להיות לו יתברך דירה בתחתונים.